Signature of Invigilators

1. ....

2. ....

EDUCATION

PAPER - III

JY–06/13

Roll No. ☐☐☐☐☐
(In figures as in Admit Card)

Roll No. ....
....
(in words)

Name of the Areas/Section (if any)...............

Time Allowed : 2-1/2 hours] **[Maximum Marks : 200**

Instructions for the Candidates

1. Write your Roll Number in the space provided on the top of this page.
2. Write name of your Elective/Section if any,
3. Answer to short answer/essay type questions are to be written in the space provided below each question or after the questions in test booklet itself. No additional sheets are to be used.
4. Read instructions given inside carefully.
5. Last page is attached at the end of the test booklet for rough work.
6. If you write your name or put any special mark on any part of the test booklet which may disclose in any way your identity, you will render yourself liable to disqualification.
7. Use of calculator or any other Electronics Devices is prohibited.
8. There is no negative marking.
9. You should return the test booklet to the invigilator at the end of the examination and should not carry any paper outside the examination hall.

પરીક્ષાર્થીઓ માટે સૂચનાઓ :

૧. આ પૃષ્ઠના ઉપલા ભાગે આપેલી જગ્યામાં તમારી ક્રમાંક સંખ્યા (રોલ નંબર) લખો.
૨. તમે જે વિકલ્પનો ઉત્તર આપો તેનો સ્પષ્ટ નિર્દેશ કરો.
૩. ટૂંકનોંધ કે નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નોના ઉત્તર દરેક પ્રશ્નની નીચે આપેલી જગ્યામાં જ લખો. વધારાના કોઈ કાગળનો ઉપયોગ કરશો નહીં.
૪. અંદર આપેલી સૂચનાઓ ધ્યાનથી વાંચો.
૫. આ ઉત્તરપોથીમાં અંતે આપેલું પૃષ્ઠ કાચા કામ માટે છે.
૬. આ ઉત્તરપોથીમાં કયાંય પણ તમારી ઓળખ કરાવી દે એવી રીતે તમારું નામ કે કોઈ ચોક્કસ નિશાની કરી હશે તો તમને આ પરીક્ષા માટે ગેરલાયક ગણવામાં આવશે.
૭. કેલક્યુલેટર અથવા ઈલેક્ટ્રોનિક્સ સાધનો નો ઉપયોગ કરવો નહીં.
૮. નકારાત્મક ગુણાંકપદ્ધતિ નથી.
૯. પ્રશ્નપત્ર લખાઈ રહે એટલે આ ઉત્તરપોથી તમારા નિરીક્ષકને આપી દેવી. પરીક્ષાખંડની બહાર કોઈ પણ પ્રશ્નપત્ર લઈ જવું નહીં.

FOR OFFICE USE ONLY
MARKS OBTAINED

Question Number	Marks Obtained	Question Number	Marks Obtained	Question Number	Marks Obtained
1.		18.			
2.		19.			
3.		20.			
4.		21.			
5.		22.			
6.		23.			
7.		24.			
8.		25.			
9.		26.			
10.					
11.					
12.					
13.					
14.					
15.					
16.					
17.					

SEAL

Total Marks obtained ....

Signature of the co-ordinator ....
(Evaluation)

EDUCATION
Paper - III

શિક્ષણ
પેપર-III

NOTE : This paper contains four sections. You are required to attempt all of them.
નોંધ : આ પ્રશ્નપત્રમાં ચાર વિભાગો છે. તમારે બધા વિભાગોના પ્રશ્નોના જવાબો આપવાના છે.

SECTION - I

Note : Read the following paragraph and answer **Questions (1 - 5)** given below in **30 words** each. Attempt **ALL** the questions. **[Marks : 5 x 5 = 25]**

નોંધ : નીચેનો પેરાગ્રાફ વાંચી આપેલ દરેક પ્રશ્નો (૧ થી ૫)ના જવાબ ૩૦ શબ્દોમાં આપો. બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો. [ગુણ : ૫ × ૫ = ૨૫]

In the case of education, the reconceptualization now required is so profound, reaching so far beyond questions of budgets, class size, teacher pay, and the traditional conflicts over curriculum, that it can not be dealt with here. Like the Second Wave T.V. networks (or for that matter all the smoke stack industries), our mass education systems are largely obsolete. Exactly as in the case of the media, education will require a proliferation of new channels and a vast expansion of program diversity. A high-choice system will have to replace a low-choice system if schools are to prepare people for a decent life in the new third wave society, let alone for economically productive roles.

The links between education and the six principles of the new media system-interactivity, mobility, convertibility, connectivity, ubiquity, and globalization have scarcely been explored. Yet to ignore the relationships between the educational system of the future and the media system of the future is to cheat the learners who will be formed by both.

શિક્ષણના કિસ્સામાં તેનું પુનઃસંકલ્પનીકરણ કરવું એ એટલું બધું મહત્વનું અને ભારેખમ છે કે તેની તો અહીં વાત નથી કરી. શિક્ષણની પુનઃસંકલ્પના શિક્ષણ માટેનું અંદાજપત્ર, વર્ગમાં વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા, શિક્ષકનો પગાર, તથા અભ્યાસક્રમ અંગેના પરંપરાગત સંઘર્ષો જેવા પ્રશ્નોથી ઉચ્ચ સ્તરની બાબત છે. બીજા મોજાના ટીવી નેટવર્કની જેમ (અથવા બીજા મોજાના બધા ધુમાડિયા ઉદ્યોગોની જેમ), આપણી સમૂહ શિક્ષણ વ્યવસ્થા કાલગ્રસ્ત થઈ ચૂકી છે. બરાબર માધ્યમોના કિસ્સામાં થયું છે તેમ શિક્ષણની અનેક નવી ચેનલો (નવા પ્રવાહો) શરૂ થવી જોઈએ અને શિક્ષણું વ્યાપક વિસ્તરણ થવું જોઈએ, શિક્ષણના

કાર્યક્રમોમાં વૈવિધ્ય આવવું જોઈએ. જો શાળાઓએ લોકોને સુન્દર જીવન માટે ત્રીજા મોજાના સમાજમાં તૈયાર કરવા હશે તો નિમ્ન પસન્દગીવાળી વ્યવસ્થાને બદલે ઉચ્ચ પસંદગીવાળી વ્યવસ્થા લાવવી પડશે. માત્ર આર્થિક રીતે ઉત્પાદક ભૂમિકાઓ માટે પણ આમ કરવું જરૂરી છે.

શિક્ષણ અને માધ્યમોની નવી વ્યવસ્થાના છ સિદ્ધાંતો (આંતરક્રિયાત્મકતા, ગતિશીલતા, રૂપાંતરક્ષમતા, સંકલનક્ષમતા, વ્યાપકતા અને વૈશ્વિકીકરણ) વચ્ચેનાં સંબંધસૂત્રોની ભાગ્યે જ તપાસ કરવામાં આવી છે. છતાં ભાવિ શિક્ષણ વ્યવસ્થા અને ભાવિ માધ્યમોની વ્યવસ્થા વચ્ચેના સંબંધોની અવગણના કરવાથી તો વિદ્યાર્થીઓની છેતરપિંડી થશે જેમનું ઘડતર આ બંને વ્યવસ્થાઓ દ્વારા થશે.

1. According to Toffler what has been the nature of mass education in the present time ?
ટોફલરના મતાનુસાર વર્તમાન સમયમાં સમૂહ શિક્ષણનું સ્વરૂપ કેવું થઈ ગયું છે ?

2. Why education requires a proliferation of new channels ?
શા માટે શિક્ષણની નવી ચેનલો (નવા પ્રવાહો)ની જરૂર છે ?

3. How can schools prepare people for a decent life ?
શાળાઓ લોકોને સુંદર જીવન માટે શી રીતે તૈયાર કરી શકે ?

4. What will be the impact of ignoring relationships between the educational system and media of future ?
ભાવિ શિક્ષણ અને માધ્યમોની વ્યવસ્થાઓ વચ્ચેના સંબંધોને અવગણવાની શી અસર થશે ?

5. What are the principles of media system which have not been explored ?
માધ્યમોના એવા કયા સિદ્ધાંતો છે જેમના વિષે તપાસ કરવામાં નથી આવી ?

SECTION - II

Note : Answer the following Questions in **30 words** each. Attempt **ALL** questions **(6 - 20)** **[Marks : 5 x 15 = 75]**

નોંધ : નીચેના દરેક પ્રશ્નોના જવાબ ૩૦ શબ્દોમાં આપો. બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો (૬ - ૨૦)

6. Explain contribution of Gandhiji in the field of education.
   શિક્ષણ ક્ષેત્રે ગાંધીજીનું પ્રદાન સમજાવો.

7. How education has helped in improving the status of women in India ?
   ભારતમાં સ્ત્રીના દરજ્જાને સુધારવામાં શિક્ષણે કેવી રીતે મદદ કરી છે ?

8. Explain how education helps in upliftment of rural population.
ગ્રામ્ય વસ્તીનો ઉત્કર્ષ કરવામાં શિક્ષણ કેવી રીતે મદદ કરે છે તે સમજાવો.

9. Describe the role of distance education in the field of teacher education.
શિક્ષક પ્રશિક્ષણના ક્ષેત્રે દુરવર્તી શિક્ષણની ભૂમિકા વર્ણવો.

10. Describe any two important characteristics of the development during adolescence.
તારૂણ્ય દરમિયાનના વિકાસનાં અગત્યનાં કોઈપણ બે લક્ષણો વર્ણવો.

11. Why sex education is necessary for high school students ?
માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ માટે જાતીય શિક્ષણ શા માટે જરૂરી છે ?

12. Explain with suitable illustration, the process of personal adjustment in the context of education.
વૈયક્તિક અનુકૂલનની પ્રક્રિયા શિક્ષણના સંદર્ભમાં યોગ્ય ઉદાહરણ આપી સમજાવો.

13. How will you plan guidance services for a school ?
શાળા માટે માર્ગદર્શન સેવાઓનું આયોજન કેવી રીતે કરશો ?

14. What is motivation ? Describe in brief any one cognitive theory of motivation.
પ્રેરણા એટલે શું ? પ્રેરણાનો કોઈપણ એક જ્ઞાનાત્મક સિદ્ધાંત ટૂંકમાં વર્ણવો.

15. Explain Skinner's concept of the schedules of reinforcement.
સ્કિનરનો સુદૃઢીકરણના સમયપત્રકોનો ખ્યાલ સમજાવો.

16. What is a hypothesis ? Give an example of an alternative, operational and directional hypothesis.
ઉત્કલ્પના એટલે શું ? વૈકલ્પિક, વ્યવહારુ, અને દિશાસૂચક ઉત્કલ્પનાનું એક એક ઉદાહરણ આપો.

17. When will you select a non-parametric test ? Why ?
તમે અપ્રાચલીય કસોટી ક્યારે પસંદ કરશો ? શા માટે ?

18. Differentiate between simple random technique and stratified random technique of sampling.
નમૂના પસંદગીની યાદચ્છિક પ્રયુક્તિ અને સ્તરીકૃત યાદચ્છિક પ્રયુક્તિ વચ્ચેનો તફાવત આપો.

19. Why is it necessary to carry out summative evaluation of curriculum ?
અભ્યાસક્રમનું સમગ્રતાલક્ષી મૂલ્યાંકન કરવું શા માટે જરૂરી છે ?

20. Explain whether it is beneficial to adopt system analysis approach to development of curriculum.
અભ્યાસક્રમ વિકાસમાં તંત્ર વિશ્લેષણ અભિગમ અપનાવવો લાભપ્રદ છે કે નહીં તે સમજાવો.

SECTION - III

Note : Choose any one elective from Electives **I to V** and answer all the questions **(21 - 25)** of the same elective in **200 words each.** **[Marks : 12 x 5 = 60**

નોંધ : વિકલ્પ ૧ થી પમાંથી એક વિકલ્પ પસંદ કરો અને તે જ વિકલ્પના બધાજ પ્રશ્નો (૨૧ થી ૨૫)ના જવાબ દરેકનો ૨૦૦ શબ્દો સુધી આપો.)

ELECTIVE - I ઈલેક્ટીવ - ૧

21. Explain four major changes in the modern concept of educational administration during the 20th century.
૨૦મી સદી દરમિયાનના શૈક્ષણિક સંચાલનના આધુનિક ખ્યાલના મુખ્ય ચાર ફેરફારો સમજાવો.

22. Write at least ten qualities of an effective leader in the field of education.
શિક્ષણ ક્ષેત્રના અસરકારક નેતાના ઓછામાં ઓછા દસ ગુણો લખો.

23. What is perspective planning ? How does it help in the development of an educational institution ?
ભવિષ્યદર્શક આયોજન એટલે શું ? શૈક્ષણિક સંસ્થાના વિકાસમાં તે કેવી રીતે મદદરૂપ થાય છે ?

24. 'Supervision is a service activity'. Do you agree with the statement ? Justify your answer.
"નિરીક્ષણ સેવાકીય પ્રવૃત્તિ છે." તમે આ વિધાન સાથે સંમત છે ? તમારા જવાબનું સમર્થન કરો.

25. What do you understand by PERT ? How does it help teachers in educational institutions ?
PERT અંગેની તમારી સમજ શી છે ? શૈક્ષણિક સંસ્થામાં તે શિક્ષકને કઈ રીતે મદદ કરે છે ?

OR અથવા

ELECTIVE - II ઈલેક્ટીવ - ૨

21. Explain the concept of educational measurement and evaluation. Mention the tools useful for measuring and evaluating achievement in Mathematics.
શૈક્ષણિક માપન અને મૂલ્યાંકનની સંકલ્પના સમજાવો. ગણિતની સિદ્ધિના માપન અને મૂલ્યાંકન માટે વપરાતા ઉપયોગી ઉપકરણો (Tools) જણાવો.

22. State and Explain four major characteristics of a good measuring instrument.
માપનના સારા ઉપકરણના ચાર લક્ષણો જણાવી અને સમજાવો.

23. Explain six major steps of standardization of a test.
કસોટીના પ્રમાણીકરણના મુખ્ય છ સોપાનો સમજાવો.

24. Explain the meaning of norm referenced and criterian referenced tests. Discuss their importance in education.
માનાંક સંદર્ભ કસોટી અને મૂલક સંદર્ભ કસોટીના અર્થ વર્ણવો. શિક્ષણમાં તેમનું મહત્ત્વ ચર્ચો.

25. Explain the meaning of 'grading'. State its merits and limitations.
'ગ્રેડિંગ'નો અર્થ સમજાવો. તેના લાભ અને મર્યાદાઓ જણાવો.

OR અથવા

ELECTIVE - III ઈલેક્ટીવ - ૩

21. Explain the objectives and content of educational technology.
શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિના હેતુઓ અને વિષયવસ્તુ સમજાવો.

22. How can one identify the application of systems approach ? Give an example.
તંત્ર અભિગમનો વિનિયોગ કેવી રીતે ઓળખી શકાય ? ઉદાહરણ આપો.

23. What care should be taken in development of programmed instructional material ?
અભિક્રમિત શિક્ષણ સામગ્રીના વિકાસમાં કઈ કાળજી રાખવી જોઈએ ?

24. How can seminars be used as an instructional strategy ? illustrate.
શૈક્ષણિક વ્યૂહરચના તરીકે પરિસંવાદનો ઉપયોગ કેવી રીતે થઈ શકે ? સદૃષ્ટાંત સમજાવો.

25. Explain the importance of medium in the process of communication.
પ્રત્યાયન પ્રક્રિયામાં માધ્યમનું મહત્ત્વ નિરૂપો.

OR અથવા

ELECTIVE - IV ઈલેક્ટીવ - ૪

21. What do you understand by special education ? State its objectives.
વિશિષ્ટ શિક્ષણ દ્વારા તમે શું સમજો છો ? તેના હેતુઓ જણાવો.

22. Which teaching strategies are preferred for educable mentally retarded children ? Give reasons for it.
ભણાવી શકાય તેવા માનસિક પછાત બાળકોના શિક્ષણ માટે કઈ વ્યૂહરચના પસંદ કરાય ? તે માટે કારણ આપો.

23. 'Different educational programmes lead to meaningful education of the visually impaired'. Explain.
''દૃષ્ટિની ખામી ધરાવનાર માટે વિવિધ શૈક્ષણિક કાર્યક્રમો અર્થપૂર્ણ શિક્ષણ તરફ દોરે છે.'' સમજાવો.

24. 'Orthopaedically handicapped children can be enrolled in our normal schools'. Do you agree with this statement ? Substantiate your answer.
''અસ્થિ વિષયક ક્ષતિ ધરાવતા બાળકોને સામાન્ય શાળાઓમાં દાખલ કરી શકાય.'' આ વિધાન સાથે તમે સંમત છો ? તમારી દલીલો દર્શાવો.

25. Describe two different ways to identify creative talent of the secondary school students.
સર્જનાત્મક પ્રતિભા ધરાવતા માધ્યમિક શાળાના બાળકોને ઓળખવાના જુદા જુદા બે રસ્તાઓ વર્ણવો.

OR અથવા

ELECTIVE - V ઈલેક્ટીવ - ૫

21. Discuss four major limitations of teacher education programmes in India.
ભારતમાં શિક્ષક પ્રશિક્ષણના કાર્યક્રમોની મુખ્ય ચાર મર્યાદાઓ ચર્ચો.

22. "Teaching is not a profession". Do you agree to the statement ? Justify your answer.
''અધ્યાપન વ્યવસાય નથી.'' તમે આ વિધાન સાથે સંમત છો ? તમારા ઉત્તરનું ઔચિત્ય દર્શાવો.

23. Give your suggestions for bridging the gaps between institutions of teacher education and schools.
શિક્ષક પ્રશિક્ષણની સંસ્થાઓ અને શાળાઓ વચ્ચેના અંતરને જોડવા માટેનાં તમારાં સૂચનો લખો.

24. Prepare a brief historical account of the curriculum framework of teacher education in India.
ભારતમાં શિક્ષક-પ્રશિક્ષણના અભ્યાસક્રમના માળખાનો સંક્ષિપ્ત ઐતિહાસિક અહેવાલ લખો.

25. Describe teacher effectiveness and present major conclusions of research in the area of modification of teacher behaviour.
શિક્ષકની અસરકારકતાનું વર્ણન કરો અને શિક્ષકના વર્તનની સુધારણાના ક્ષેત્રમાં થયેલાં સંશોધનોનાં મુખ્ય તારણો રજૂ કરો.